

Zápis ze setkání kateder psychologie dne 19.2.1997 v Praze

Tohoto setkání se zúčastnili zástupci brněnského Psychologického ústavu (*Prof. Smékal, PhDr Macek*), olomoucké (*Doc. Řehan*) a pražské (*Prof. Hoskovec, Doc. Srnec, Doc. Rymeš, PhDr Gillernová, PhDr Šulová, PhDr Junová, Mgr Protivová, PhDr Kut'ák, Mgr Bahbouh*) katedry psychologie.

Setkání probíhalo jako neformální diskuse o některých klíčových problémech vysokoškolské výuky psychologie. V následujícím zápise se snažíme shrnout stěžejní myšlenky, které byly u jednotlivých témat vyřčeny. Tam, kde jsou odlišnosti ve způsobech řešení některých otázek, uvádíme praxi jednotlivých kateder a ústavů zvlášť.

A) Bakalářské studium a jednooborovost-dvouoborovost

Brno

V souvislosti s právě vznikající fakultou sociálních věcí, kam přechází část učitelů stávající katedry psychologie, bakalářské studium od příštího školního roku vzniká. Odlišnost studijních plánů mezi prvním cyklem magisterského studia a studiem bakalářským je nepatrná. U bakalářského studia na fakultě sociálních věcí bude o něco víc akcentován kontext sociálních věd, u nynějšího magisterského studia spíše biologický základ psychologie. Bakalářské studium bude probíhat v kombinaci *sociologie - psychologie, sociální práce - psychologie, žurnalistika - psychologie a politologie - psychologie*. Předpokládá se, že bude moci být toto studium doplněno na studium magisterské (toto doplnění bude vycházet asi na 5,5 roku). Hlavním uváděným argumentem je potřeba praxe, především pokud jde o sociální pracovníky, kteří jsou na mnoha školách připravováni po stránce znalostí psychologie velmi nedostatečně („sociální inženýři, nezvládající psychologickou dimenzi své práce“), smyslem je psychologizovat tuto a jiné činnosti, rozšiřovat psychologický obzor. Zároveň umožňuje ukončení bakalářského studia provést další selekci těch, kteří jsou vhodní pro magisterské studium psychologie, aniž by ti, co se nedostanou dál, přišli zkrátka.

Olomouc

V Olomouci bakalářské studium již delší dobu probíhá. Kvůli velmi špatným zkušenostem se s ním letos končí. Toto studium, původně vzniklé jako zakázka pro věznic, které tímto způsobem doplňovaly vzdělání některým svým pracovníkům, se ukázalo být hned z několika hledisek nevhodné. Především dochází k „těžké kontaminaci pojmů“. Bakaláři se často vydávali za psychology. Praxe buď mezi bakalářem a magistrem nerozlišovala, anebo rozlišovala s tím, že požadovala magisterský titul - skoro všichni bakaláři požadují nyní rozšíření svého studia na magisterské. Přitom jde o lidi, kteří by neměli šanci se na psychologii dostat běžnými přijímacími zkouškami, takto se tam dostala řada lidí jakoby oklikou. Olomouc je tedy pro jednooborové magisterské studium.

Praha

Bakalářské studium neměla a mít nehodlá. Argumentuje tím, že psycholog je profese, která má mít náležité vzdělání. „Stejně tak jako nemůže být poloviční doktor medicíny, nemůže být ani poloviční psycholog“. Je třeba zabránit „devalvaci vysokoškolského studia“, a to zvláště tehdy nedokáže-li praxe odlišit („praxe se chová účelově“).

Následná diskuse nedospěla k jednoznačnému závěru. Olomouc s Prahou zastávaly velmi blízká stanoviska - Nejasná situace se zavedením bakalářského studia ještě více znejasní, v současnosti nejsou dostatečné možnosti, které by umožnily dobře diferencovat mezi bakaláři a magistry, toto studium se v našem školním systému nehodí tím, že vlastně k ničemu neopravňuje, je třeba dbát „pregnantnosti oboru“. Brno hovořilo o tom, že je nutné přizpůsobit se změněným podmínkám a opustit „věž ze slonoviny“, aby psychologové nedopadli jako „dinosauři, kteří vymřeli proto, že se něco změnilo, a oni si toho nevšimli“, trh bude nasycen tím, čeho se nedostává tak jako tak, toto je způsob, jak konkurovat různým pochybným institutům, školám a organizacím nabízejícím studium „psychologie“.

Jak se ukázalo souvisí problém bakalářského studia ještě s otázkou dvouoborovosti a jednooborovosti. Brno považuje jednooborovost za přežitou, podporuje kombinace oborů a mezioborové přesahy, což je patrné právě na zaváděných bakalářských oborech. Olomouc a Praha jsou spíše pro jednooborovou orientaci studia psychologie. Podporují kombinování s jinými obory, ovšem formou „rozšíření“ stávajícího studia. To znamená zachování původního plánu, k němuž se v rámci individuálního studijního plánu další obor přidává. Tím nebude docházet k povrchnímu studiu oboru.

Diskuse dále ukázala, že jádro problému z dost velké části leží mimo kompetenci jednotlivých kateder, jelikož je živeno nedostatečnou legislativou, která by chránila profesi psychologa, především jsou tedy problémy ve vztahu přípravy na profesi a skutečné praxe dány neexistencí psychologické komory. Pokud jde o to, co v možnostech kateder je, odstraní se mnohé problémy tím, že nebudou mít budoucí bakaláři na diplomech titul psychologa, ale nějaký blíže specifikovaný titul (například bakalář personálního managementu apod.), kterýžto úmysl brněnská katedra potvrdila.

V souvislosti se zákony byla připomenuta otázka profesního slibu. Brněnský ústav a olomoucká katedra byly seznámeny s právní analýzou možnosti jeho zavedení - za nynějších podmínek je jediná možnost, a to zavést závěrečné seznámení s příslušnými předpisy, které ovšem bude věcí dobrovolnou a nemůže být nutnou podmínkou získání diplomu. Na textu tohoto seznámení by se měly domluvit katedry psychologie a brněnský ústav společně, třeba již na příštím setkání.

Následující otázky již nevykazovaly takových rozdílů, takže je jejich zápis stručnější.

B) Přijímací řízení a počty přijímaných studentů

Olomouc a Brno mají dvoukolové uspořádání - písemné zkoušky a ústní zkoušky. Praha má de facto uspořádání trojkolové - písemné zkoušky, ústní zkoušky 1 a ústní zkoušky 2. Písemné zkoušky jsou obdobné - logické testy, biologie, znalost oboru. Součástí pražského testu jsou také otázky, kterými se testuje schopnost v oboru zakotveného uvažování - jsou to jednak hodnocené otázky uzavřené a dále otevřené otázky, které mapují schopnost samostaného uvažování, schopnost pregnantně formulovat, ale také sebereflexi studentů. Otevřené otázky se v prvním kole nehodnotí - pracuje s nimi až ústní komise. Strategie ústních komisí je dosti podobná, Brno - oproti Praze - nemusí u každého adepta hned rozhodnout o jeho výsledku, ale vytváří až koncové pořadí na závěr týdne (uchazeči své výsledky nepodepisují). Váha ústních a písemek je u Brna a Prahy zhruba stejná (půl na půl), Olomouc dává větší důraz na testy. Pro Olomouc je komplikované vysvětlovat, když nechtějí přijmout člověka, který má vynikající výsledky v testech, ale je psychopatologicky suspektní. Praha a Olomouc tyto potíže nemají - nikdo jim do toho nemluví. V rámci bodového ohodnocení ústních zkoušek mají dostatečný prostor pro korekci u viditelně psychopatologických případů. V Brně již jednou použili test, kde byly minimální požadavky v jednotlivých subtestech a nezdálo se jim to špatné. Víceméně však všechny katedry používají přijímací model kompenzační, kde zhoršené výsledky v jednom testu mohou být kompenzovány lepšími výsledky v jiných testech. V Praze se v současnosti strategie přijímacího řízení ještě dále mění.

Na jednotlivé katedry se hlásí zhruba stejný počet zájemců (cca 1500). Olomouc bere asi 50, ale je na hranici svých, především personálních možností (11 lidí na katedře, prakticky „8 živých lidí“), zhruba stejný počet bere Brno, teď se to bude měnit vzhledem k nově zřízené fakultě. Praha bere cca 35 lidí a je na hranici svých prostorových možností (dvě stabilní, nepříliš velké učebny a různé výpůjčky).

C) Doktorandské studium

Vzhledem k tomu, že panuje mezi katedrami shoda v tom, že má být magisterské studium obecné, nikoli specializované, pouze s naznačenou konečnou profilací, která může být ještě změněna, je doktorandské studium pojímáno jako příležitost k vlastní specializaci. Na jednotlivých katedrách probíhá prakticky stejně, s mírnými odlišnostmi. V Brně jsou předepsané zkoušky ze dvou světových jazyků, v Praze a Olomouci pouze jedna. V Brně jsou uchazeči více teoreticky zaměřováni, v Praze a Olomouci se jim doktorandské studium „šije více na tělo“. V Brně a Olomouci jsou předepsána jednotlivá témata seminářů, v Praze na seminářích referují pokročilejší doktorandi, těchto seminářů se v Praze zúčastňuje i většina školitelů, z nichž někteří i referují. V Brně je jedna oborová rada, v Olomouci dvě (klinická a pedagogická), v Praze tři (klinická, obecná a pedagogická psychologie, sociální psychologie s psychologii práce).

D) Vzájemná informovanost

Pokud bude někým něco vydáno, pokusí se zaslat signální výtisky i do psychologických knihoven zbývajících dvou kateder. Počinaje tímto setkáním by se napříště měla uskutečňovat tato setkání pravidelně. Minimálně jedenkrát, nejlépe dvakrát do roka. Příští by se uskutečnilo v září při příležitosti psychologických dnů v Bratislavě i se Slovenskými kolegy, kteří budou na to cestou Českomoravské psychologické společnosti upozorněni.

To, co bylo na setkání nejdůležitější, bylo to, že se uskutečnilo a že do budoucna znovuzakládá pravidelná setkávání. V řadě studijních otázek je možné „sladění a větší propojení“. Jak se totiž ukázalo jsou řešené problémy na jednotlivých katedrách v zásadě totožné. Ve většině případů je dosti podobné i jejich řešení, v případě rozdílů je získaná zkušenost o to cennější.

Zapsal Mgr. Radvan Bahboub
Katedra psychologie FF UK
Celetná 20
110 00 Praha 1